

Для покращення ситуації з зовнішньої торгівлі доцільно встановлювати нові зв'язки з зарубіжними партнерами та проводити переговори з розвиненими країнами світу для встановлення взаємовигідних торговельних умов.

Література

1. *Бабірад-Лазунін В.О.* Методологічні засади та механізми формування сукупності товарів-представників для оцінювання умов зовнішньої торгівлі товарами України [Електронний ресурс] / Бабірад-Лазунін В.О. — Режим доступу: http://irbisnbuv.gov.ua/cgibin/rbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
2. *Вишинська Т.Л., Генералов О. В., Севрук І.М.* Сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами в Україні [Електронний ресурс] / Вишинська Т.Л., Генералов О. В., Севрук І.М. — Режим доступу: <http://journals.uran.ua/sciencerise/article/view/39537>.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. *Дідковська В.Б.* Зовнішня торгівля товарами України з країнами Західної Європи [Електронний ресурс] / Дідковська В.Б. // Бізнес Інформ. — 2013. — № 4. — С. 62—67. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/binf_2013_4_11.pdf.
5. *Оппельд Л.І.* Тенденції розвитку міжнародної торгівлі України в після кризовий період [Електронний ресурс] / Оппельд Л.І.— Режим доступу: http://irbisnbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
6. *Павлова К.П.* Аналіз зовнішньої торгівлі товарами України з країнами світу [Електронний ресурс] / Павлова К.П. — Режим доступу: <http://sjn.nuos.edu.ua/article/download/26022/23496>.
7. *Скрипниченко М.І.* Прикладні аспекти формування міжкраїнних моделей економічного розвитку [Електронний ресурс] / Скрипниченко М.І. — Режим доступу: http://eip.org.ua/docs/EP_05_1_92_uk.pdf.

Статтю подано до редакції 29.09.2016 р.

УДК 311.21/311:37.091.212(477)

Кикош Ю. В.

аспірантка,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ПРОГНОЗУВАННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ УЧНІВ, СЛУХАЧІВ І СТУДЕНТІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ЗА МІЖНАРОДНОЮ СТАНДАРТНОЮ КЛАСИФІКАЦІЄЮ ОСВІТИ (МСКО)

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто та проаналізовано тенденція та обсяги освітніх послуг в Україні. Охарактеризовано проблеми дисбалансу

попиту та пропозиції на ринку праці за освітніми рівнями. Сучасний рівень розвитку вітчизняної освіти і науки, темпи та глибина перетворень у цих сферах не повною мірою відповідають потребам українського суспільства. З метою ефективного оновлення навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень, у статті визначено очікувану чисельність учнів, слухачів і студентів навчальних закладів України на найближчу перспективу

КЛЮЧОВІ СЛОВА: статистика, ринок освітніх послуг, ринок праці, робоча сила, дисбаланс, невідповідність, структура, рівні освіти.

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены и проанализированы тенденции и объемы образовательных услуг в Украине. Охарактеризованы проблемы дисбаланса спроса и предложения на рынке труда по образовательным уровням. Современный уровень развития отечественного образования и науки, темпы и глубина преобразований в этих сферах не в полной мере отвечают потребностям украинского общества. С целью эффективного обновления учебно-воспитательного процесса в соответствии с демократическими ценностями, рыночных основ экономики, современных научно-технических достижений, в статье определены ожидаемые численности учащихся, слушателей и студентов учебных заведений Украины на ближайшее будущее.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: статистика, рынок учебных услуг, рынок труда, рабочая сила, дисбаланс, несоответствие, структура, уровни учёбы.

ABSTRACT. The article outlines and analyzes the trend and scope of educational services in Ukraine. The problems of imbalance between supply and demand on the labor market by educational levels are stressed. The current level of improvement of national education and science, the pace and depth of reforms in these areas do not fully meet the needs of Ukrainian society. In order to effectively upgrade the educational process in accordance with democratic values and the principles of market economy, modern science and technology, the article determines the expected number of pupils, attendees and students of educational institutions in Ukraine in the near future.

KEYWORDS: statistics, market of educational services, labor market, labor force imbalance, inconsistency, structure and level of education.

Постановка проблеми. Розвиток конкурентних переваг вітчизняної освіти та науки залежить від видатків на освіту, підвищення заробітної плати наукових і педагогічних кадрів, вирішення проблеми з виплатою заробітної плати і стипендій в освітній сфері, а також погіршення кваліфікації кадрів, які готуються нашою системою освіти, покращення якісних показників системи освіти, зокрема підвищення кваліфікаційного рівня педагогів і майстрів, удосконалення управління системою осві-

ти, врегулювання законодавчо стосунків закладів освіти з потенційними роботодавцями, розробка Державної програми на середньо- та довготермінову перспективу підготовки кадрів, які змогли б працювати в умовах інноваційного розвитку з урахуванням того, що структура попиту на робочу силу, яка існує, свідчить лише про технологічну відсталість національної економіки і аж ніяк не може бути орієнтиром для планування діяльності освітньої галузі

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Актуальні проблеми щодо формування якісної системи освіти з метою забезпечення вітчизняної економіки робочою силою відповідного професійного рівня висвітлені в працях В. Супруна, М. Петрусенка, С. Мельника, Л. Волги, В. Кокіної, Л.С. Лісогора, М.А. Мікропольської, М.І. Десненка, І.О. Степанової, О.В. Грамма, Н.І. Литвинова, В.С. Сеульської, Л.Г. Авдєєва, І.Л. Кукурудзи та багатьох інших.

Виклад основного матеріалу. Більшість учнів після закінчення шкіл вступають до вищих навчальних закладів, але за останні роки їх число зменшилося і продовжує зменшуватися. Це пояснюється глибокою демографічною кризою у суспільстві. Чисельність студентів відповідно до цього має таку тенденцію до зменшення, особливо це спостерігалось у 2010—2014 роках. Поступове скорочення випускників шкіл було зафіксовано у 2012 році на 6,1 %, а в 2013 році на 5,1 % (у порівнянні з попереднім роком), передувало різкому падінню числа студентів у 2014 році на 15,1 %.

Неоднозначні зміни мала кількість учнів і слухачів професійно-технічних навчальних закладів у аналізованому періоді: поступове скорочення на 5,1 % у 2011 році у відношенні до минулого періоду передувало збільшенню чисельності осіб, у розрахунку на 10 тис. населення до 94 осіб або на 3,2 %. Надалі відбувалося зниження значення цього показника, і вже у 2014—2015 навчальному році спостерігалось падіння до рівня 73 осіб на 10 тис. населення або на 15,8 %.

У табл. 1 представлено Розподіл чисельності учнів, слухачів і студентів навчальних закладів України за міжнародною стандартною класифікацією освіти (МСКО).

Зазначимо, що ключовим етапом освітнього розвитку особистості є навчання у аспірантурі чи докторантурі та отримання науково ступеня доктора філософії чи доктора наук, що, за МСКО, відносять до другого етапу вищої освіти.

Таблиця 1

**РОЗПОДІЛ ЧИСЕЛЬНОСТІ УЧНІВ, СЛУХАЧІВ ТА СТУДЕНТІВ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ЗА МІЖНАРОДНОЮ
СТАНДАРТНОЮ КЛАСИФІКАЦІЄЮ ОСВІТИ (МСКО)**

(осіб)

Ступені освіти за МСКО		2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015
назва	код					
Допочаткове навчання	0	1208333	1286603	1356649	1396460	1294891
Початкова освіта / Перший етап базової освіти	1	1483770	1502900	1553430	1596212	1536578
Перший етап середньої освіти / Другий етап базової освіти	2	2100523	1895567	1834640	1814361	1714192
Другий етап середньої освіти	3	788945	364567	833751	765718	657558
Післясередня, не вища освіта	4	166227	145119	144149	140853	122427
Перший етап вищої освіти	5A	2066667	1899138	1899138	1673287	1437955
	5B	351444	347225	347225	319595	251271
Другий етап вищої освіти	6	35271	34919	34581	32535	29381

Джерело: [4]

Загалом, протягом 2014 року в Україні нараховувалося 482 заклади, які мають аспірантуру, з яких 53,32 % — це наукові установи, а 46,68 % — це вищі навчальні заклади. Чисельність аспірантів в Україні становила понад 27 тис. осіб, з яких 14,95 % навчалося у наукових установах, і 85,05 % — у вищих навчальних закладах. Що ж до результативності вітчизняного наукового навчання, то за період, що аналізується, захистилися 1,8 тис. осіб, що становить 24,8 % від загальної кількості аспірантів, які закін-

чили навчання. З них 7,71 % захистилися у наукових установах, і 92,29 % — у ВНЗ. Це свідчить про розвиток і концентрацію наукової думки саме на теренах інститутів та університетів, аніж у спеціалізованих закладах наукового профілю через можливість мобільності науковців, їх інноваційне та гнучке мислення, доступу до ширшого спектру засобів та інструментів для створення передових ідей і можливостей їх дослідження.

Показники діяльності докторантури у вітчизняній науковій освіті має дещо подібні тенденції до аспірантури. Так, протягом 2014 року в Україні діяло 264 заклади, які мали докторантуру, з яких 38,64 % — це наукові установи, і 61,32 % — ВНЗ. Чисельність докторантів становила 1,7 тис. осіб, 19,39 % з яких навчалася у наукових установах, і 80,61 % — у ВНЗ. За рік, який аналізується, лише 27,3 % від усіх докторантів, які закінчили навчання, захистили дисертації. З них: 10,49 % — у наукових установах, і 89,51 % — у ВНЗ.

В Україні діє Національна доктрина розвитку освіти, яка визначає систему концептуальних ідей і поглядів на стратегію і основні напрями розвитку освіти у першій чверті XXI [3] століття. Вона, разом із Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [2], визначає пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку освіти, а саме: створення для громадян рівних можливостей у здобутті освіти; постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя; забезпечення економічних і соціальних гарантій для професійної самореалізації педагогічних, науково-педагогічних працівників, підвищення їх соціального статусу; органічне поєднання освіти і науки, розвиток педагогічної та психологічної науки, дистанційної освіти; запровадження освітніх інновацій, інформаційних технологій; інтеграція вітчизняної освіти до європейського та світового освітніх просторів [2].

З метою визначення очікуваної чисельності учнів, слухачів та студентів навчальних закладів України будуємо рівняння тренду для всіх рівнів освіти (табл. 2).

За даними табл. 2 будуємо прогнозні значення розподілу чисельності учнів, слухачів і студентів навчальних закладів України за міжнародною стандартною класифікацією освіти (табл. 3), відповідно до якої їх чисельність зростатиме в середньому на 3,3 % щорічно.

Таблиця 2

**ТРЕНДОВІ РІВНЯННЯ РОЗПОДІЛУ ЧИСЕЛЬНОСТІ УЧНІВ, СЛУХАЧІВ
ТА СТУДЕНТІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ЗА МІЖНАРОДНОЮ
СТАНДАРТНОЮ КЛАСИФІКАЦІЄЮ ОСВІТИ (МСКО)**

назва	код	Рівняння тренду	Коефіцієнт детермінації
Допочаткове на- вчання	0	$y = 32222t + 88217$	0,92
Початкова освіта / Перший етап базової освіти	1	$y = 4\,535,410t^2 - 114\,573,435t + 2\,247\,627,158$	0,927
Перший етап се- редньої освіти / Другий етап ба- зової освіти	2	$y = -132\,870,961t + 3\,554\,379,019$	0,959
Другий етап се- редньої освіти	3	$y = 1\,341,322t^3 - 33\,285,512t^2 + 164\,643,403t + 1\,202\,378,802$	0,962
Післясередня, не вища освіта	4	$y = -26,674t^3 + 75,226t^2 + 1\,361,181t + 175\,204,590$	0,902
Перший етап вищої освіти	5A	$y = -241,394t^3 - 12\,896,646t^2 + 269\,784,047t + 1\,072\,201,577$	0,954
	5B	$y = 323,586t^3 - 8\,390,694t^2 + 38\,063,690t + 518\,382,255$	0,951
Другий етап ви- щої освіти	6	$y = -140,294t^2 + 2\,860,562t + 19\,986,308$	0,929

Джерело: складено автором за даними [4]

Таблиця 3

**ПРОГНОЗНІ ЗНАЧЕННЯ РОЗПОДІЛУ ЧИСЕЛЬНОСТІ УЧНІВ,
СЛУХАЧІВ ТА СТУДЕНТІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ
ЗА МІЖНАРОДНОЮ СТАНДАРТНОЮ КЛАСИФІКАЦІЄЮ ОСВІТИ (МСКО)**

Ступені освіти за МСКО		2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
назва	код					
Допочаткове навчання	0	1397730	1429952	1462175	1494397	1526619
Початкова освіта / Перший етап базової освіти	1	1369912	1327905	1285898	1243891	1201884
Перший етап серед- ньої освіти / Другий етап базової освіти	2	1428444	1295573	1162702	1029831	896960

Ступені освіти за МСКО		2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
назва	код					
Другий етап середньої освіти	3	530866	465275	399684	334093	268503
Післясередня, не вища освіта	4	12310	12004	13146	14254	14039
Перший етап вищої освіти	5A	2004833	2013860	2022888	2031915	2040943
	5B	253895	230644	207393	184142	160891
Другий етап вищої освіти	6	34200	36816	37432	38048	38664

Джерело: складено автором за даними [4]

Всі варіанти прогнозу розподілу чисельності учнів, слухачів с студентів навчальних закладів за МСКО побудовані на середньому сценарії багатоваріантного демографічного прогнозу для України. Враховуючи похибки прогнозу будують три варіанти розвитку: песимістичний, реалістичний та оптимістичний (табл. 4).

Таблиця 4

**ПРОГНОЗНІ ЗНАЧЕННЯ РОЗПОДІЛУ ЧИСЕЛЬНОСТІ УЧНІВ, СЛУХАЧІВ
ТА СТУДЕНТІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ЗА МІЖНАРОДНОЮ
СТАНДАРТНОЮ КЛАСИФІКАЦІЄЮ ОСВІТИ (МСКО) В УКРАЇНІ
НА 2019/2020 НАВЧАЛЬНИЙ РІК**

назва	код	песимістичний	реалістичний	оптимістичний
Допочаткове навчання	0	1404490	1526619	1659369
Початкова освіта / Перший етап базової освіти	1	1114147	1201884	1296531
Перший етап середньої освіти / Другий етап базової освіти	2	860184	896960	935307
Другий етап середньої освіти	3	236819	268503	304425
Після середня, не вища освіта	4	12663	14039	15564
Перший етап вищої освіти	5A	1947059	2040943	2139353
	5B	153007	160891	169181
Другий етап вищої освіти	6	35918	38664	41618

Джерело: складено автором за даними [4]

Висновки. Розвиток науки і техніки на період до 2020 року в Україні також мають законодавчо визначені пріоритетні напрями, серед яких: фундаментальні наукові дослідження з найважливіших проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави; інформаційні та комунікаційні технології; енергетика та енергоефективність; раціональне природокористування; науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань; нові речовини і матеріали [1].

Література

1. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 № 2623-III [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року від 25 червня 2013 року № 344/2013 [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
3. Національна доктрина розвитку освіти в Україні від 17.04.2002 № 347/2002 [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
4. Державна служба статистика України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. *Бараник З. П.* Функціонування ринку праці: статистична оцінка: монографія. — К.: КНЕУ, 2007. — 387 с.

Статтю подано до редакції 07.10.2016 р.

**РОЗПОДІЛ ЧИСЕЛЬНОСТІ УЧНІВ, СЛУХАЧІВ ТА СТУДЕНТІВ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ЗА МІЖНАРОДНОЮ СТАНДАРТНОЮ
КЛАСИФІКАЦІЄЮ ОСВІТИ (МСКО) ЗА 2000—2015 рр.**

назва	Допочаткове на- вчання	Початкова осві- та/Перший етап базової освіти	Перший етап серед- ньої освіти/Другий етап базової освіти	Другий етап серед- ньої освіти	Післясередня, не вища освіта	Перший етап вищої освіти		Другий етап вищої освіти
код	0	1	2	3	4	5A	5B	6
2000/ 2001	983001	2065348	3579702	1381980	178523	1402904	528041	24426
2001/ 2002	968034	2047085	3425454	1389180	178674	1548049	561265	25362
2002/ 2003	973535	1960512	3251458	1392475	175667	1686912	582855	26454
2003/ 2004	976781	1850734	3068479	1378631	173465	1843831	592917	28326
2004/ 2005	996481	1945715	2698222	1344605	187690	2026726	548466	29683
2005/ 2006	1031701	1753689	2611426	1284837	185266	2203830	505331	31181
2006/ 2007	1080882	1647847	2493102	1215634	176445	2318553	468029	32666
2007/ 2008	1137488	1573458	2367061	1131463	172073	2372462	441336	33915
2008/ 2009	1194546	1531943	2227918	1060639	171395	2364541	399332	34820
2009/ 2010	1213890	1540282	2289065	843907	182607	2245200	354226	35578
2010/ 2011	1208333	1483770	2100523	788945	166227	2066667	351444	35271
2011/ 2012	1286603	1502900	1895567	364567	145119	1899138	347225	34919
2012/ 2013	1356649	1553430	1834640	833751	144149	1899138	347225	34581
2013/ 2014	1396460	1596212	1814361	765718	140853	1673287	319595	32535
2014/ 2015	1294891	1536578	1714192	657558	122427	1437955	251271	29381